

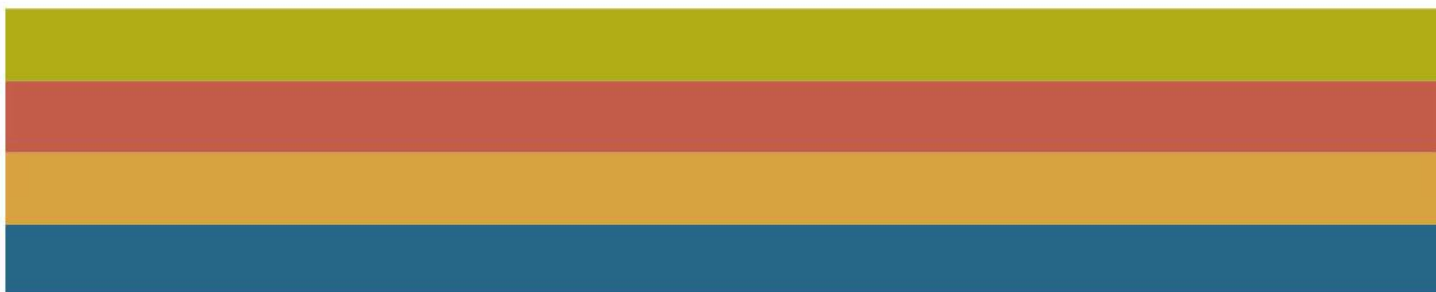

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Module Energie Omgevingsbeleid Provincie Zuid-Holland

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

28 januari 2022 / projectnummer: 3592

1 Advies voor de inhoud van het MER

De vaststelling van zeven Regionale Energiestrategieën (RES) in de provincie Zuid-Holland (hierna 'de provincie') geeft aanleiding om de Module Energietransitie van het provinciale Omgevingsbeleid te herzien. Daarnaast worden een aantal onderdelen van het provinciale Omgevingsbeleid aangepast en geactualiseerd, vanwege gemaakte afspraken in het Klimaatakkoord en nieuwe inzichten.

Voor het besluit over de aanpassing van de Module Energietransitie wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld zodat de provincie de milieugevolgen daarvan bij de besluitvorming kan meewegen. De provincie heeft de Commissie gevraagd te adviseren over de inhoud van het op te stellen MER.

Essentiële informatie voor het MER

De Commissie adviseert om in het MER de (cumulatieve) milieueffecten van de zeven RES'en (wind, zon en elektriciteitstransport indien al voldoende concreet) in beeld te brengen. Met het oog daarop kunnen er voor deze thema's alternatieven/varianten met minder milieueffecten worden onderzocht, en kunnen de uitkomsten worden getoetst aan het provinciale beleid. Zij adviseert om de genoemde andere thema's, zoals energietransitie in de bebouwde omgeving, energie-efficiency, gebruik van schone/hernieuwbare grondstoffen in de industrie en verduurzaming van het energiegebruik in de industrie in dit stadium nog niet in het MER te betrekken. Zij gaat hier in paragraaf 2.1 van dit advies nader op in.

De Commissie beschouwt de volgende onderdelen als essentiële informatie in het MER. Dat wil zeggen dat voor het meewegen van het milieubelang in het besluit over de Module Energietransitie het MER in ieder geval onderstaande informatie moet bevatten:

- Een beschrijving van het doel en een duidelijke afbakening/reikwijdte van het milieuonderzoek;
- Een overzichtelijke beschrijving van de alternatieven en varianten. Geef de verschillen tussen de alternatieven en varianten duidelijk op kaart weer;
- Een vergelijking van de (cumulatieve) milieugevolgen van de alternatieven en varianten ten opzichte van elkaar en de referentiesituatie;
- De milieueffecten van de alternatieven en varianten afgezet tegen de te verwachten energieopbrengsten.

Besluitvormers en insprekers lezen in de eerste plaats de samenvatting van het MER. Daarom verdient dit onderdeel bijzondere aandacht. De samenvatting moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken beschrijft de Commissie in meer detail welke informatie het MER moet bevatten. Ze bouwt in haar advies voort op de Notitie Reikwijdte en Detailniveau van 2 november 2021. Ze herhaalt slechts punten die al in de notitie R&D aan de orde komen als dat voor een goed begrip van het advies nodig is of als ze voorstelt de aanpak op onderdelen aan te passen of te concretiseren.

Figuur 1: de zeven RES-regio's in Zuid-Holland (bron: NRD).

Achtergrond

De vaststelling van de zeven RES'en en de andere aanpassingen van Module Energietransitie leiden tot wijzigingen van het provinciale Omgevingsbeleid. Deze beleidswijzigingen zijn kaderstellend voor toekomstige m.e.r.- (beoordelings)plichtige activiteiten, zoals D22.2 de oprichting van een windturbinepark. Een MER is mogelijk ook nodig als er negatieve gevolgen voor beschermde Natura 2000-gebieden optreden.

De zeven RES'en in de provincie Zuid-Holland zijn: Holland Rijnland, Midden-Holland, Alblasserwaard, Drechtsteden, Hoeksche Waard, Rotterdam-Den Haag en Goeree-Overflakkee.

Rol van de Commissie

De Commissie is onafhankelijk, bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. Ze schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval de Provinciale Staten van Zuid-Holland – besluit over de aanpassing van de Module Energietransitie.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt door nummer [3592](#) op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Doel, beleid en besluiten

2.1 Aanleiding en doel

In de NRD is aangegeven dat de vaststelling van zeven Regionale Energiestrategieën (RES) in de provincie Zuid-Holland aanleiding geeft om de Module Energietransitie van het provinciale Omgevingsbeleid te herzien. Daarnaast wil de provincie het energiebeleid op andere onderdelen aanpassen en actualiseren vanwege gemaakte afspraken uit het Klimaatakkoord en nieuwe inzichten. Dit zijn de onderwerpen/thema's:

- energie–infrastructuur
- energietransitie in de bebouwde omgeving
- bovenregionale warmtenetwerk
- energie–efficiency
- gebruik van schone/hernieuwbare grondstoffen in de industrie
- verduurzaming van het energiegebruik in de industrie
- biomassagebruik voor energie

In dit advies worden deze onderwerpen/thema's gezamenlijk ook aangeduid als “overige thema's”.

Reikwijdte MER

De vaststelling van de zeven RES'en vormt de belangrijkste aanleiding voor het m.e.r.–proces. In de RES–regio's is gezocht naar mogelijkheden voor opwekking van duurzame energie (zonne–energie en windenergie) om daarmee uitvoering te geven aan het Klimaatakkoord. De Commissie acht het van grote meerwaarde dat op provinciaal schaalniveau de vaststelling van de zeven Regionale Energiestrategieën (RES) op hun (cumulatieve) milieueffecten worden onderzocht, er wordt gekeken welke mogelijkheden er zijn om negatieve milieueffecten te beperken en te onderzoeken waar er synergie is of tegenstrijdigheden zijn met andere (ruimtelijke) opgaven. Bij de uitvoering van de RES'en voor het behalen van de energiedoelstellingen is er sprake van een aanzienlijke ruimtelijke impact (realisatie zonne– en windparken, en benodigde energie–infrastructuur), die gevolgen kan hebben voor andere (provinciale) ambities zoals vastgelegd in de Omgevingsvisie. Aandachtspunten daarbij zijn bijvoorbeeld het versterken van de landschappelijke kwaliteit, het behoud en versterking van natuur en biodiversiteit, bevorderen van de kwaliteit van de leefomgeving, de bouw van nieuwe woningen of de transitie van de landbouw. Door nu milieuonderzoek te doen en door het beoordelen van alternatieven/varianten kan het MER van grote meerwaarde zijn voor de actualisatie en de vaststelling van de zeven RES'en 2.0, die voor 1 juli 2023 worden vastgesteld door de samenwerkende gemeenten, waterschappen en de provincie. In dit advies geeft de Commissie aan wat nodig is voor het milieuonderzoek.

De Commissie signaleert dat de ‘overige thema's’ nog niet concreet genoeg zijn om die te betrekken als onderdeel van het voornemen in het MER. Er wordt vooral weergegeven dat de provincie beleid wil ontwikkelen of dit nader wil invullen. Dit blijkt ook uit de voorgestelde sturingsalternatieven¹. De voorgestelde alternatieven zijn vanuit milieuoogpunt nog niet onderscheidend genoeg om op milieugevolgen te vergelijken. Daarom adviseert de Commissie de ‘overige thema's’ geen onderdeel te laten zijn van dit MER, op het thema energie–infrastructuur na dat is gekoppeld aan de opwekking van zonne– en windenergie. Ook kan het bovenregionale warmtenetwerk worden toegevoegd aan het MER indien het

¹ Sturingsstijl rechtmatige overheid, realiserende overheid, samenwerkende overheid en meewerkende overheid.

nader geconcretiseerd is². Door in het MER de onderwerpen te belichten die in de RES'en (ruimtelijk) geconcretiseerd zijn kan beter worden gewaarborgd dat dit een overzichtelijk en begrijpelijk MER oplevert. In dit advies gaat de Commissie daarom niet in op de 'overige thema's'.

2.2 Beleidskader

Geef in het MER aan welke wet- en regelgeving en welk beleid relevant is voor het plan en of de herziening van het omgevingsbeleid kan voldoen aan de randvoorwaarden die hieruit voortkomen. Ga daarbij in ieder geval in op:

- Klimaatakkoord
- Wet natuurbescherming
- Structuurvisie Ondergrond
- Het Activiteitenbesluit waarvan de normen voor windenergie door recente jurisprudentie buiten werking zijn gesteld
- Provinciale Omgevingsverordening (waaronder de aspecten natuur, landschap, ruimtelijke kwaliteit)
- Visie Rijke Groenblauwe Leefomgeving³
- Kwaliteitskaart provincie Zuid-Holland
- Verkenning robuuste drinkwatervoorziening 2040

2.3 Te nemen besluit

De procedure voor de milieueffectrapportage wordt doorlopen voor het besluit over de Module Energietransitie. Beschrijf wat globaal de planning is en of er mogelijk nog andere (vervolg)besluiten nodig zijn.

3 Alternatieven/varianten en referentiesituatie

3.1 Voorgenomen plan en alternatieven/varianten

Wind en zon

In de NRD wordt voor *windenergie en zonne-energie* aangegeven dat de volgende alternatieven worden onderzocht:

- *Alternatief 'RES'en'*: De zoeklocaties en zoekgebieden voor wind en zon zoals ze in de RES'en zijn gepresenteerd.
- *Alternatief 'RES met aanpassingen Provinciale Staten'*: de zoeklocaties en zoekgebieden wind en zon zoals vastgesteld door Provinciale Staten⁴. In dit alternatief wordt aangegeven dat geen windturbines kunnen worden gerealiseerd in het Groene Hart.
- *Alternatief 'RES met aanpassingen gemeenten'*: De zoeklocaties en zoekgebieden voor wind en zon na vaststelling door de gemeenteraden.

² Indien uitbreiding of aanpassing van het bovenregionale warmtenetwerk wordt onderzocht in het MER, dan is het ook nodig om indicatoren voor het milieuonderzoek uit te breiden. Bijvoorbeeld voor de effecten voor de bodem en op het water.

³ <https://www.zuid-holland.nl/publish/pages/22910/uitvoeringsagendargbl2019.pdf>.

⁴ Zie document [7358 Besluit vaststellen regionale energiestrategieen1_0.pdf](#) en zie document [7376 Besluit vaststellen regionale energiestrategie 1_0 Drechtsteden.pdf](#).

Geef duidelijk aan (bij voorkeur op kaart) waar de verschillen tussen deze alternatieven zitten.

De Commissie stelt voor om de aanpassingen van de gemeenten te zien als *variant* op het 'Alternatief RES'en', aangezien het waarschijnlijk om beperkte lokale aanpassingen gaat.

Bovengenoemde in de NRD voorgestelde alternatieven komen voort uit het regionaal en bestuurlijk proces wat eerder is doorlopen. De Commissie stelt daarnaast voor om –binnen de door de RES'en vastgestelde kaders– ook enkele alternatieven te onderzoeken vanuit de gestelde milieudoelen uit de Omgevingsvisie Zuid-Holland. Dit zijn alternatieven die onderscheidend zijn van elkaar op milieuthema's en daarmee inzicht geven in de mogelijkheden die er zijn in relatie tot doelstellingen op die gebieden.⁵

Te denken valt aan:

- *Alternatief 'Landschap'*: waarbij opwek zon- en windenergie bijvoorbeeld wordt geconcentreerd in de landschappen die daar op basis van landschapskwaliteiten (Kwaliteitskaart Landschap Zuid-Holland) het meest geschikt voor zijn.
- *Alternatief 'Leefomgeving'*: waarbij de doelen ten aanzien van de leefbaarheid in de provincie maximaal worden nagestreefd. Te denken valt aan het zo veel mogelijk reduceren of voorkomen van geluidhinder.
- *Alternatief 'Concentratie'*: het zoveel mogelijk concentreren van energieopwekking (zon en wind).
- *Alternatief 'Windenergie'*: Een groter aandeel windenergie ten opzichte van zonne-energie.

In de genoemde alternatieven kunnen combinaties van zoekgebieden uit de verschillende RES'en (of de mate van concentratie in of vulling van een zoekgebied) worden onderzocht die juist op dat thema (landschap, leefbaarheid) positief scoren. De Commissie denkt dat het alternatieven en variantenonderzoek niet alleen grote meerwaarde heeft voor de toetsing aan en eventuele wijziging van provinciaal beleid, maar ook een belangrijke rol kan spelen in de totstandkoming van zeven RES'en 2.0 (vaststelling uiterlijk 1 juli 2023). De resultaten uit het MER dienen dan als monitoring en input voor deze volgende fase, bijvoorbeeld met betrekking tot cumulatieve effecten.

Indien er in het MER ook een voorkeursalternatief wordt gegeven is het ook nodig om deze te beoordelen op milieugevolgen.

3.2 Referentiesituatie

In de NRD is aangegeven dat de referentiesituatie in beeld wordt gebracht, namelijk de huidige situatie met de autonome ontwikkeling zoals beschreven in de monitor leefomgeving.

Beschrijf de bestaande toestand van het milieu in het studiegebied. Beschrijf ook de te verwachten milieutoestand als gevolg van de autonome ontwikkeling, als referentie voor de te verwachten milieueffecten. Daarbij wordt onder de 'autonome ontwikkeling' verstaan: de toekomstige milieutoestand zonder dat de voorgenomen activiteit of één van de alternatieven/varianten wordt gerealiseerd. Ga bij beschrijving van deze ontwikkeling uit van

⁵ De gemeente Rotterdam stelt in haar zienswijze de vraag of de gepresenteerde alternatieven voldoende onderscheidend zijn in het kader van de effectbepaling.

te verwachten veranderingen in de huidige activiteiten in het studiegebied en van nieuwe activiteiten waarover reeds is besloten. Dit betekent dat windturbineparken en zonneparken alleen in de referentiesituatie kunnen worden meegenomen als er al besluitvorming over heeft plaatsgevonden. Neem in de referentiesituatie ook de kleine windturbines (met een ashoogte tot 45 meter) mee die binnen de huidige beleidsafspraken geplaatst zijn⁶.

In de NRD wordt voorgesteld om de referentiesituatie in beeld te brengen op basis van de huidige monitor leefomgeving. De Commissie geeft in hoofdstuk 4 adviezen om het beoordelingskader en criteria specifiek te maken voor dit MER en adviseert deze ook te gebruiken voor de beoordeling van de referentiesituatie.

4 Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

Voor een goede (bestuurlijke) afweging is het nodig om inzicht te hebben in de effecten van windturbines en zonneparken op de leefomgeving en het milieu. De milieueffecten van de onderzochte alternatieven en varianten moeten in het MER helder worden beschreven en worden vergeleken met de referentiesituatie.

Geef aan in welke mate de vastgestelde RES'en en verdere plannen strijdig zijn met het huidige omgevingsbeleid.

Beoordelingscriteria monitor Leefomgeving

De provincie Zuid-Holland wil de opgestelde monitor Leefomgeving gebruiken als basis voor het beoordelingskader. In de NRD wordt beschreven welke beoordelingsaspecten en -criteria worden gehanteerd. Het beoordelingskader is aangepast en planspecifiek gemaakt. Zo worden enkele aspecten buiten beschouwing gelaten, omdat het plan niet of nauwelijks invloed heeft op deze aspecten (zoals ondernemersvertrouwen of verkeersslachtoffers). Ook zijn er indicatoren aan het beoordelingskader toegevoegd, zoals de toetsing aan weidevogelgebieden, ganzenfoeragegebied en stiltegebieden.

De Commissie stelt voor om een vertaalslag te maken voor het beoordelingskader Module Energietransitie, met inbegrip van enkele aanvullingen of wijzigingen. Zij adviseert om, gezien de focus op de Module Energietransitie en de invloed van de RES'en daarop, het aantal criteria voor het milieuonderzoek sterk te beperken. De Commissie geeft in de onderstaande paragrafen aan welke thema's/indicatoren relevant zijn als beoordelingskader. Daarnaast is het nodig om de wijze van effectbeoordeling zo te maken, dat de verschillen tussen de onderzochte alternatieven en varianten zichtbaar zijn in het MER.

4.1 Energie en klimaat

Voor energie en klimaat is in de NRD aangegeven de volgende indicatoren te gebruiken: energiegebruik, duurzame energieopwekking, inpassing in de energie-infrastructuur en uitstoot broeikasgassen. De Commissie adviseert de indicator energiegebruik en bodemdaling buiten beschouwing te laten aangezien de onderzochte alternatieven en

⁶ De samenwerkende gemeenten op Voorne-Putten vragen in hun zienswijze ook aandacht voor de milieueffecten van kleine en middelgrote windturbines.

varianten niet van invloed zijn op deze thema's. De Commissie heeft nog enkele opmerkingen over de andere indicatoren.

Duurzame energieopwekking en besparing broeikasgassen

Uit de startnotitie valt nog niet op te maken of de gewenste duurzame energieopbrengst haalbaar is. Mogelijk komt dat omdat zoeklocaties en –gebieden nog niet uitgekristalliseerd zijn. Breng in het MER per alternatief en variant in beeld wat de te verwachten energieopbrengst is (in TWh⁷) en welke aannames er zijn gedaan. Een mogelijkheid is om te werken met een bandbreedte. Geef per alternatief/variant aan hoeveel CO₂-uitstoot hiermee wordt vermeden. Hierdoor kan voor een afweging over de Module Energietransitie de (negatieve) milieueffecten worden vergeleken met de op te stellen capaciteit (positieve effecten).

Inpassing in de energie–infrastructuur

In de NRD wordt voorgesteld om de inpassing in de energie–infrastructuur te beoordelen. De Commissie ondersteunt dat, aangezien alternatieven of varianten daarin onderscheidend zijn. Bijvoorbeeld omdat een andere balans wind/zon meer of minder gevolgen heeft voor investeringen in de benodigde energie–infrastructuur⁸. Houd daarbij ook rekening met de mogelijkheden die er zijn voor 'cable pooling', waarbij een zonnepark en een windpark één elektriciteitsaansluiting kunnen delen aangezien opwekking van zonne–energie en windenergie veelal niet tegelijkertijd plaatsvinden.

In de NRD wordt voorgesteld om bij de beoordeling mee te nemen of inpassing van energieopslag en –conversie – die nodig zijn voor continue energielevering – mogelijk is. De Commissie ondersteunt dat.

4.2 Leefomgeving

Neem voor de beoordeling van de effecten met betrekking tot de relevante indicatoren (geluid, slagschaduw, veiligheid en dergelijke) duidelijke criteria en bandbreedtes op zodat duidelijk is wanneer een verbetering of verslechtering optreedt.

In de NRD wordt ten aanzien van geluid voorgesteld om in ieder geval te toetsen aan de 40 en 45 dB–norm – het ligt voor de hand om ook te toetsen aan de (vervallen) 47 dB–Lden–norm voor windturbines.

Onderzoek en onderbouw de bandbreedte van de criteria voor geluid (aantal woningen binnen bepaalde geluidcontouren) opdat de alternatieven daarin onderscheidend zijn. Sluit eveneens aan op de RES–systematiek met betrekking tot slagschaduw (6 uur/jaar) en veiligheid. Bedenk daarbij dat de exacte invulling van de zoekgebieden sterk bepalend zal zijn voor de milieueffecten. De Commissie adviseert dan ook een adequaat abstractieniveau te kiezen opdat gebieden niet ten gevolge van een virtuele invulling (met bijvoorbeeld windturbineposities) onterecht slecht (of goed) scoren. Ook om deze reden ligt het voor de hand om zo veel mogelijk aan te sluiten bij de systematiek uit de analyses van reeds uitgevoerde MER'en. Daarin is vaak gekozen voor diverse afstandscriteria tussen windturbines en woningen en zijn dus geen geluidbelastingen berekend op woningen in de omgeving van zoekgebieden. Op basis van een maximale invulling van gebieden (47 dB bij

⁷ In de zienswijze van Energie Samen Zuid–Holland wordt ook aandacht gevraagd voor eenduidige vergelijking van energieopbrengst.

⁸ In een zienswijze vragen enkele gemeenten aandacht voor netcongestie bij zonneparken en windturbines.

woningen) kan zo bijvoorbeeld worden ingeschat waar de 45 en 40 dB-contouren liggen. Eenzelfde methode kan worden gevolgd bij slagschaduw.

In de NRD wordt voorgesteld om ook luchtkwaliteit en levensverwachting in goed ervaren gezondheid mee te nemen in de Module Energietransitie. De Commissie stelt voor om deze indicatoren te laten vervallen, aangezien de verwachting is dat de alternatieven en varianten niet onderscheidend zijn en de relatie (bijvoorbeeld met gezondheid) moeilijk te leggen is (anders dan op grond van geluidbelastingen, slagschaduw en dergelijke).

4.3 Natuur

Beschrijf in algemene zin de gevolgen van wind en zon voor de natuur (ingreep-effectrelaties). De gevolgen van de in de NRD genoemde kleine windturbines dienen hierbij te worden beschouwd omdat de potentiële gevolgen voor vleermuizen en (erf)vogels relatief gezien veel groter kunnen zijn dan bij grotere turbines.⁹ Breng vervolgens de beschermde en overige waardevolle gebieden in kaart. In aansluiting op de monitor Leefomgeving denkt de Commissie daarbij aan Natura 2000-gebieden, NNN, weidevogelgebieden en ganzenfoerageergebieden. Het gaat daarbij om een concretisering van de indicatoren 23 tot en met 25. Dit is nodig om gebiedsbescherming en soortenbescherming helder af te bakenen. De Commissie adviseert om 'biodiversiteit' (verscheidenheid aan soorten) niet bij de beoordeling te betrekken omdat –zoals nu geformuleerd– deze meer geschikt is als indicator voor de ontwikkeling in natuurkwaliteit.

De effecten op de natuur kunnen worden bepaald op basis van uit te voeren onderzoek naar ingreep-effectrelaties (effecttypen). Veel effecten kunnen op basis van de uitgangspunten (kanskaarten, gevoeligheidskaarten¹⁰) en effecttypen al worden uitgesloten en onderzoek daarna kan dan achterwege blijven.

Natura 2000-gebieden

Activiteiten die leiden tot opwekking van wind- en zonne-energie mogen geen belemmering vormen voor het halen van de instandhoudingsdoelstellingen (hierna doelen) van Natura 2000-gebieden^{11,12} waarvan zich er 21 geheel of gedeeltelijk binnen de provincie bevinden. Windturbines en zonneparken in Natura 2000-gebieden worden niet toegestaan maar ook activiteiten daarbuiten kunnen via externe werking gevolgen hebben voor Natura 2000-gebieden. Voorafgaand aan de besluitvorming over plannen en projecten kunnen de gevolgen in kaart worden gebracht met een voortoets¹³, waarbij al zo veel mogelijk aansluiting wordt gezocht bij de eisen aan een Passende beoordeling. De Commissie verwacht dat vooral

⁹ Veel vleermuizen en vogels (zoals zwaluwen) vliegen vooral op een hoogte van 10–40 meter.

¹⁰ Voor vogels zijn landelijke en regionale gevoeligheidskaarten in relatie tot windenergie beschikbaar, zie <https://www.sovon.nl/nl/publicaties/achtergronddocument-windenergie-gevoeligheidskaart-vogels>.

¹¹ Hierbij geldt in beginsel de 'omgekeerde bewijslast', wat wil zeggen dat de betrokken RES-overheden moeten aantonen dat er geen conflict met de natuurwetgeving kan ontstaan.

¹² Bij twijfel dient een Passende beoordeling te worden opgesteld alvorens een wettelijk besluit met mogelijke gevolgen voor Natura 2000-gebieden wordt genomen. Als aantasting van de natuurlijke kenmerken in de passende beoordeling niet kan worden uitgesloten dan kan de beoogde ontwikkeling alleen doorgaan als de ADC-toets in de juiste volgorde succesvol wordt doorlopen. De ADC-toets houdt in dat moet worden beoordeeld of er geen Alternatieven zijn met minder effecten. Is dat niet het geval dan moet worden verzekerd dat er Dwingende redenen van groot openbaar belang zijn om het plan of project uit te voeren en dat de nadelige effecten volledig kunnen worden gecompenseerd.

¹³ Indien uit de voortoets blijkt dat mitigerende maatregelen nodig zijn om significante negatieve gevolgen uit te sluiten, dan dient altijd een Passende beoordeling worden opgesteld.

externe werking op de doelen¹⁴ voor vogels een aandachtspunt is. Indien een soort met een instandhoudingsdoelstelling in een Natura 2000-gebied gebruikmaakt van gebied daarbuiten, dan kunnen windturbines tussen deze gebieden de staat van instandhouding beïnvloeden door middel van verhoogde sterfte door aanvaringen of door barrière-werking.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

Ruimtelijke ontwikkelingen mogen op grond van de Omgevingsverordening geen significant negatief effect hebben op de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN, tenzij daarmee een groot openbaar belang gediend is en er geen reële alternatieven voorhanden zijn. In dat geval is een Nee tenzij-toets nodig waarin ook compensatie is uitgewerkt. De wezenlijke kenmerken en waarden zijn gekoppeld aan de natuurdoelen voor het gebied die te vinden zijn in de provinciale Natuurbeheerplannen Zuid-Holland¹⁵. Een globale effectbeschrijving kan volstaan indien oppervlakteverlies (met inbegrip van 'overdraai' van windturbines boven NNN) en belangrijke verstoring van activiteiten rondom het NNN¹⁶ achterwege blijft.

Gevoelige leefgebieden van beschermde soorten

In de Omgevingsverordening Zuid-Holland is bepaald dat een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van belangrijke weidevogelgebieden compensatieplichtig is. Indien zoekgebieden voor wind en/of zon in deze gebieden niet worden uitgesloten dan kan een 'hotspotkaart'¹⁷ voor weidevogels benut worden bij de effectbeoordeling¹⁸. Daarnaast zijn gebieden met veel kraamkamers en foerageervluchten van vleermuizen risicovol.

4.4 Landschap, cultuurhistorie en ruimtelijke kwaliteit

In het beoordelingskader wordt onderscheid gemaakt in fysieke landschapskenmerken, grondgebruik, cultuurhistorisch erfgoed en ruimtelijke kwaliteit. De Commissie ziet dit als relevante toetsingscriteria die het mogelijk maken om de ruimtelijke effecten van energie-opwek en energie-infrastructuur op verschillende schaalniveaus te beoordelen. De provincie heeft met dit MER bij uitstek de kans om de cumulatieve effecten van de zeven RES'en op het Zuid-Hollandse landschap in beeld te brengen en te toetsen.

Bij het bepalen van de effecten op de *fysieke landschapskenmerken* en op het huidige *grondgebruik* kunnen de Gebiedsprofielen van de Kwaliteitskaart Zuid-Holland de basis zijn om te toetsen in hoeverre de daarin beschreven en gewaardeerde landschappelijke kenmerken worden beïnvloed door de zoeklocaties voor zon en wind. Dat geeft een beeld van de effecten op lokaal en regionaal schaalniveau.

¹⁴ De 13 vogelrichtlijngebieden bevinden zich vooral in het oosten en zuiden (rijkswateren) van de provincie.

¹⁵ Dit gaat om de natuurbeheertypen en de daarmee verbonden kwalificerende soorten. De natuurbeheertypen zijn raadpleegbaar in het Natuurbeheerplan Zuid-Holland. De relevante soorten per natuurbeheertypen zijn te vinden op: <https://www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/index-natuur-en-landschap/natuurtypen/>.

¹⁶ Bijvoorbeeld door te werken met een buffer rondom het NNN. De Omgevingsverordening Zuid-Holland kent geen externe werking maar versturende effecten op het NNN vanuit activiteiten in de omgeving (bijv. geluid, hydrologie) dienen wel in het MER te worden beschreven.

¹⁷ Een hotspotkaart wordt afgeleid van verspreidingskaarten van belangrijke soortengroepen en laat zien wat de betekenis is van het gebied voor die groepen.

¹⁸ In de Omgevingsverordening Zuid-Holland is bepaald dat een significante aantasting van de wezenlijke kenmerken en waarden van belangrijke weidevogelgebieden compensatieplichtig is het provinciale compensatiebeleid van toepassing zoals vastgelegd in de beleidsregel Compensatie Natuur, Recreatie en Landschap Zuid-Holland (2013). De toelichting bij het bestemmingsplan bevat een verantwoording over de wijze van compensatie.

Breng voor het bepalen van de effecten op de *cultuurhistorische waarden* in beeld wat de visueel ruimtelijke impact is van windparken en zonneparken in of nabij beschermde landschappen (bijvoorbeeld het Bijzonder provinciaal landschap Midden-Delfland) en cultuurhistorisch waardevolle elementen zoals de 'kroonjuwelen'. Gebruik hierbij ooghoogtevisualisaties vanaf cruciale plekken.

De toetsing op *ruimtelijke kwaliteit* (belevingswaarde, gebruikswaarde, toekomstwaarde) geeft de mogelijkheid om naast effecten op bestaande waarden ook naar mogelijkheden voor verbetering te kijken. Dit criterium is bij uitstek geschikt om te toetsen wat het cumulatieve effect is van de voorgestelde energie-opwek en energie-infrastructuur in de zeven RES'en op het landschap van Zuid-Holland als geheel: ontstaat er fragmentatie en verrommeling óf wordt juist de identiteit van verschillende landschapstypen versterkt?¹⁹

Breng door middel van globale (vogelvlucht) visualisaties de cumulatieve effecten van de windparken in beeld, ook in samenhang met de referentiesituatie. Gebruik daarvoor een regulier type windturbine. Daardoor wordt duidelijk hoe groot het horizonbeslag van de totale opstelling windenergie is en in hoeverre de ruimtelijke hoofdlijnen van het landschap herkenbaar blijven.

In de RES'en wordt sterk ingezet op het bundelen van de opwek van zon en wind met weg-infrastructuur. Onderzoek de ruimtelijke effecten en (on)mogelijkheden van bundeling om te kunnen beoordelen in hoeverre dit haalbaar en wenselijk is en of provinciale richtlijnen gewenst zijn voor de vormgeving van 'energiewegen'. Ga op het schaalniveau van de hele provincie na of deze bundeling bijdraagt aan de identiteit van het landschap. Kijk daarbij ook naar mogelijkheden voor functiecombinaties en meervoudig grondgebruik.

4.5 Water

In de NRD wordt voorgesteld om de alternatieven en varianten te beoordelen op waterveiligheid, voldoende water en schoon water. De Commissie verwacht dat de alternatieven/varianten voor energieopwekking (wind en zon) en eventuele energie-infrastructuur niet van invloed zijn op waterveiligheid. Ze adviseert deze indicator buiten beschouwing te laten.

De Commissie adviseert het effect van drijvende zonnepanelen op de kwaliteit van het oppervlaktewater in beeld te brengen. Zonnepanelen op water kunnen negatieve consequenties hebben omdat het licht wegneemt en een barrière kunnen vormen van zuurstofdiffusie van lucht naar water. Het heeft het daarmee negatieve effect op planten, de vissen en andere waterorganismen.

4.6 Economie

In de NRD wordt voorgesteld om de criteria innovatie, grondstoffengebruik en werkgelegenheidsontwikkeling mee te nemen in het beoordelingskader. De Commissie adviseert gezien haar advies om het MER te richten op enkel de milieueffecten ten gevolge van energieopwekking (wind en zon) en eventuele energie-infrastructuur, deze indicatoren buiten beschouwing te laten.

¹⁹ Meer dan zon en wind alleen, Advies Regionale Energiestrategieën 1.0 Zuid-Holland, advies Provinciaal Adviseur Ruimtelijke kwaliteit in Zuid-Holland.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Advies van de Commissie over het op te stellen MER

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep geeft aan welke onderwerpen naar zijn mening moeten worden behandeld in het MER en met welke diepgang. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

ir. Peter van der Boom MA

ir. Yttje Feddes

Ir Richard van Gemert PDEng MBA

Tom Ludwig MA. (secretaris)

ir. Kees Slingerland (voorzitter)

ing. Rob Vogel

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport wordt opgesteld

Module Energietransitie.

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke [activiteiten](#) het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om de activiteit D22.2, “de oprichting van een windturbinepark”. Een MER is mogelijk ook nodig als er negatieve gevolgen voor beschermde Natura 2000-gebieden optreden.

Bevoegd gezag besluit

Provinciale Staten van Zuid-Holland.

Initiatiefnemer besluit

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland.

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

De Commissie heeft alle zienswijzen en adviezen gelezen die het bevoegd gezag tot en met 24 december 2021 heeft toegestuurd. Ze heeft ze in haar advies verwerkt, voor zover relevant voor het MER.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft gebruikt?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3592](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

